

Potres 26. marca 1511

26. marca 1511 je Slovenijo zatresel verjetno najmočnejši potres v naši znani potresni zgodovini. Povzročil je številne žrtve, predvsem v Furlaniji in zahodni Sloveniji, in ogromno gmotno škodo. Ime »idrijski potres« je dobil zato, ker domnevamo, da je nastal v širšem območju Idrijskega preloma, vendar natančna lokacija žarišča ni znana.

Potres je zarezal v za ljudi težke čase. Poleg vojne in njenih posledic je v letu 1510 izbruhnila epidemija kuge, čemur so februarja 1511 sledili upori, ropi in požigi, ki so jih zagrešile oborožene skupine. Kuga je posebej prizadela Furlanijo in Benečijo, vladala je masovna lakota in terjala veliko smrtnih žrtev. V Vidmu (Udine) so mrtve zakopavali kar na ulicah, ker na pokopališčih ni bilo več prostora. Potem se je 26. marca zgodil še potres, ki je poškodoval številna mesta in gradove v Furlaniji ter Benečiji, na Primorskem, Gorenjskem, Notranjskem in Dolenjskem. Nastal je 26. marca 1511 okoli 15. uri 30 minut po lokalnem času (14.30 UTC).

Nekateri avtorji so menili, da sta bila v kratkem časovnem razmiku dva močna potresa. Prvi naj bi ob omenjenem času nastal na Idrijskem, drugi pa okoli 21. ure v Furlaniji. Dejansko je bil potres le en. Razlika v času, ki ga navajajo pisni viri, je nastala zaradi različnega štetja časa v italijanskih in nemško govorečih habsburških deželah. Analize poškodb kažejo, da so se stavbe rušile v zahodni in osrednji Sloveniji, v Furlaniji, Julijski krajini, Karniji in Benečiji. Največ škode je potres naredil v furlanskih mestih Čedad (Cividale del Friuli), Humin (Gemona del Friuli) in Osovk (Osoppo). Potresne učinke so čutili na severu današnje Nemčije, na jugu do Urbina v Italiji; zajel je celotna območja današnje Švice, Hrvaške, Madžarske, Češke in Slovaške. Zadnje raziskave ocenjujejo, da je bila navorna magnituda potresa 6,4.

O učinkih tega potresa pa dovolj zgovorno priča podatek o več tisoč mrtvih, predvsem v Furlaniji. Manjše poškodbe so nastale celo v Zagrebu, na Dunaju in v Benetkah.

Slovenski kraji, za katera obstajajo poročila, da jih je potres najbolj prizadel so Tolmin, Bovec, Škofja Loka, Ljubljana, Polhov Gradec, Postojna, Tržič, Kamnik ... Sledijo še gradovi: Divja loka pri Škofji Loki, Hošperk na Planinskem polju, Turjak, Gutenberg in Glanz pri Tržiču, Hudi grad nad Bistrico, Bled, Neuburg pri Preddvoru, gradova v Kamniku, Prežek v Gorjancih, Stari grad pri Smledniku, Kamen, Duplje, Šteberk ... Poškodovane so bile cerkve v Bistrici pri Tržiču, v Bregu pri Preddvoru, v Kočevski Reki, na Blejskem otoku, Križevniška cerkev v Ljubljani, cerkev v Mozelju in številne druge.

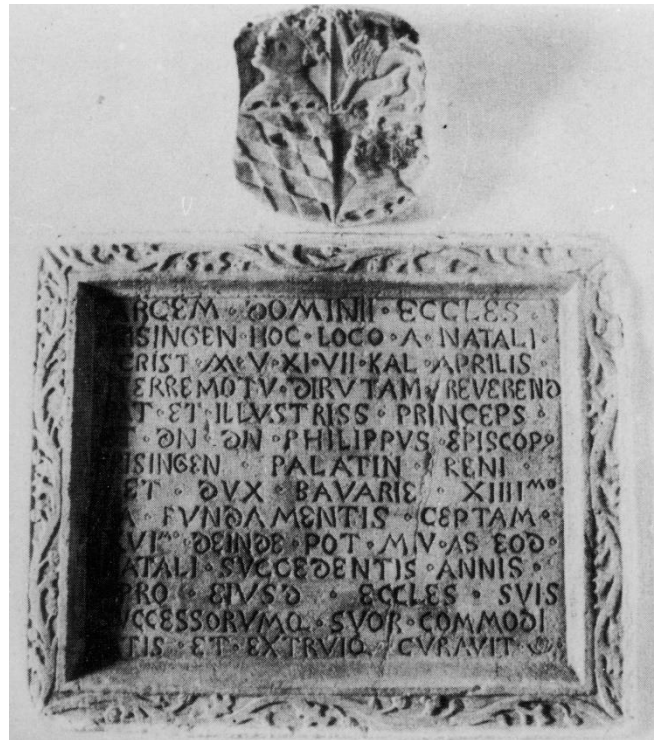
Za samo Idrijo pa zgodovinski viri ne navajajo podatkov o posledicah potresa v takratnem rudarskem naselju. Leta 1511 sta bili v Idriji verjetno le dve zidani stavbi, ker so rudarji živeli v lesenih hišah. Neko poročilo iz XVII. stoletja navaja, »da je bilo idrijsko naselje vse zgrajeno iz lesa, kakor drugi alpski kraji, razen cerkve in hiše, v kateri je stanoval inšpektor«. Če upoštevamo še problem precizne datacije plazu iz Kobalovega hriba, nikakor ne moremo povedati, kakšne posledice je imel potres v Idriji. Plaz, ki je zajel Idrijo in povzročil, da je voda zalila rudne jame, se je najverjetneje zgodil več let po potresu.

Poleg opisa glavnega potresa, na zadnji prazni strani knjige Sacra Biblia iz leta 1483 (hrani jo NUK) najdemo tudi seznam najmočnejših popotresov, ki so jih čutili v Ljubljani. Glavnemu potresu so sledili številni popotresi, nekateri tudi dokaj močni, v obdobju od 28. marca do 3. oktobra 1511.

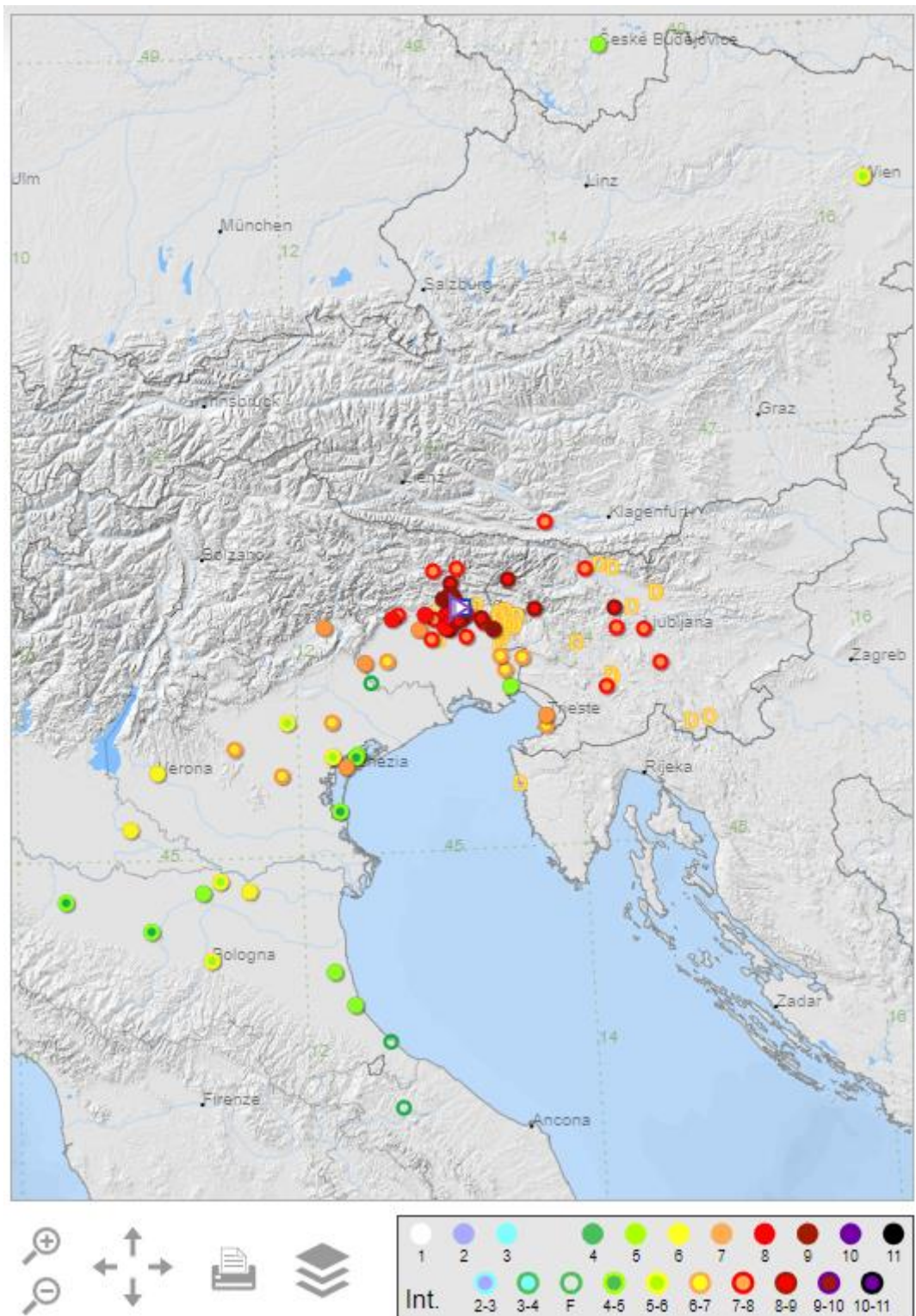
Nekaj več o tem potresu lahko preberete v publikaciji [Potresi v letu 2011](#).

Plošča, vzdana na grajski kašči škofjeloškega gradu, spominja na obnovo gradu po potresu leta 1511 (Makroseizmični arhiv, ARSO).

Plošča z latinskim napisom, vzdana na osrednjem stolpu na grajskem dvorišču, govori o obnavljanju Loškega gradu. Besedilo glasi: Grad gospoda Freisingške cerkve na tem mestu, ki je bil 26. marca 1511 po Kristusovem rojstvu porušen po potresu, je prečastiti gospodar ter presvetli knez in gospod Filip, škof Freisingški, palatin Renski in vojvoda Bavarski, začel leta 1514 od temeljev popravljati, ga leta 1516 po istem šteju dvignil iz ruševin in poskrbel, da je bil v naslednjih letih njemu in njegovim naslednikom iste cerkve v korist popolnoma obnovljen (Makroseizmični arhiv ARSO).

Karta intenzitet (EMS-98) za potres 26. marca 1511. D – poškodbe. Karta prevzeta iz Evropskega arhiva podatkov o zgodovinskih potresih (AHEAD) https://www.emidius.eu/AHEAD/event/15110326_1440_000